

Odbor imenovane naše deželne organizacije je sklenil:

1. Vlada se prosi, da nemudoma nakaže deželni odboru državni prispevek 1.017.000 K, ki se naj izplača učitelstvu **takoj** kot enkratni nabavni prispevek.

2. Odbor »Deželnega slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani« konstatira, da je državna podpora za leto 1917 **enkratno izplačan prispevek**, kakršnega so dobili vsi uslužbenci deželni in državni vseh kategorij; učiteljstvo tedaj namesto od dežele od države.

3. Vlado se prosi storiti potrebne korake, da bo deželni odbor vojvodine Kranjske izplačeval deželne vojne draginske doklade tudi za leto 1918 v isti izmeri, kakor jih dobivajo vsi javni nastavljenici vse Avstrije.

4. Predujem 200—300 K **učiteljstvo odklanja**. To ni v smislu sklepov državnega zbora. S tem se podaljšuje termin izplačevanja državnih podpor.

Ti predlogi so bili v obliki spomenice dne 21. decembra 1917 poslani: ministrskemu predsedstvu, naučnemu in finančnemu ministru, deželni šolski svet, Jugoslovanski klub, državni poslanec dr. Ravniharju in dr. Lovru Pogačniku ter našemu časopisu.

Dvignili smo ves aparat, da prepričamo nesrečo. Kakor sedaj vidi javnost, se moramo boriti celo za to, kar nam priznata državni zbor in vlada. Imamo v vsakem pogledu in za vsak slučaj tako dobre prijatelje, da nas zanje lahko zavida ves svet! In kakor smo prepričani, da zmaga naša pravična stvar, tako smo obenem uverjeni, da pride dan plačila tudi tem našim prijateljem. Vsaj za nas bo to resnično lep in velik dan!

Vojna.

DELO SLOVENSKEGA UČITELJSTVA ZA „RDEČI KRIŽ“ IN DRUGE VOJNOPO-MOŽNE SVRHE.

Ob IV. štajerskem vojnem dnevu so darovali dečki na okol. šoli v Celju 5278 K; Janez Robič, šolski ravnatelj in Fran Zacherl, učitelj v Ljutomeru za »Rdeči križ« po 5 K v mesecu decembru, 10 K; skupaj 6278 K.

Danes izkazanih 6278 K

V zadnji štev. izkazanih . . . 286.019'19

Skupaj 286.081'97 K

VII. VOJNO POSOJILLO.

Fani Žebre, nadučiteljeva soproga v Starem Trgu pri Ložu, 3000 K; vodstvo ljudske šole v Hinjah, 2000 K; Martin Zarnik, nadučitelj v p. v Trnovem na Notranjskem, 1000 K; šolska občina Slavina na Notranjskem, 1000 K; slovenska trgovska šola v Ljubljani, 1000 K; s posredovanjem šolskih vodstev in učiteljskih zborov na deških ljudskih šolah v Ljubljani se je podpisalo VII. vojnega posojila in sicer na I. mestni deški ljudski šoli 75.400 K, na II. 70.700 K in na IV. 56.200 K; skupaj 210.300 K.

Srednje šole.

Josip Wester, c. k. gimn. ravnatelj v Novem mestu, 1000 K; dr. Fran Perne, c. kr. gimn. profesor v Ljubljani, 20 K; skupaj 1020 K.

Danes izkazanih 1020 K

V zadnji štev. izkazanih . . . 66.457'38

Skupaj 67.477'38 K

Po obredu se služijo vsi navzoči z žitom, vinom in kolači. Na slavnostni obed so zvani šolski dostojanstveniki in popa. Po kosilu pa se začne zbirati narod okoli šole. V sobe pa se nanosi jedi in pijače, da se šibe mize...

Ves narod se gosti. Zunaj na šolskem dvorišču pa svirajo cigani kolo. Narod raja in peva. Mladina in žene so odšle domov. Deca je že v lepem snu in vendar jim še noge ritmično udarjajo — še rajajo v veselem kolu...

Tam v šolskih sobah pa še sede gazde in razgovarjajo, ugibajo, politikujejo... Presrčen je ta šolski praznik, vezi med šolo in domom se nanovo utrde. Sploh je bila šola v Srbiji vedno torišče vsega narodnega slavlja.

V poletnem času pa so »preslave«, katere slavi vse selo. Primerjali bi jih lahko v enem oziru z našim proščenjem. Dopoldne služi pop božjo službo in po njej se pomika litija (procesija) po selu in polju. Popoldne se pa začne zbirati narod pri šoli na »vašaru«. To je ljudska veselica in malo sejm. Staro in mlado se vrti v lepem kolu. Po dve, tri skupine ciga-

DENARNI USPEH DELA SLOVENSKEGA UČITELJSTVA V DOBI VOJNE DO DANES.

Glasom izkazov v »Učit. Tovaršu«:	
Za »Rdeči križ« itd.	286.081'97 K
III. vojno posojilo	278.848'69 »
IV. vojno posojilo	2.761.438'— »
V. vojno posojilo	10.314.807'— »
VI. vojno posojilo	418.450'— »
VII. vojno posojilo	210.300'— »
Srednje šole	67.477'37 »

Skupaj 14.337.403 04 K

Važna odredba za učitelje-vojake.

V vojaški službi v zaledju se nahajajoči in za frontno službo nesposobni učitelji državnih, deželnih in občinskih šol, ki pripadajo stanju moštva, se morajo nanovo pregledati, da se ugotovi stopnja njih sposobnosti. Tisti, ki so spoznani trajno za frontno službo nesposobne, se za dobo od 31. decembra 1917 do 15. julija 1918 provizorično oproste, če morejo dokazati z dokumenti, da so izprašani (državno) za učiteljsko službo in da imajo imenovalni dekret. — Učitelji, ki so klasifikovani za stražno službo, so od tega provizoričnega oproščenja izzeti in morejo biti oproščeni od nadaljnjega vojaškega (črnovojniškega) službovanja le na podlagi predlogov od kompetentnih oblasti. — V to provizorično oprostitelno odredbo niso všteti za pomožno službo kvalifikovani obvezanci prezenčne službe. Nadaljno oproščenje v smislu tega odloka provizorično oproščenih učiteljev se zgodi potom splošnega oprostitelnega postopanja. Tak provizorično oproščeni, ki o njih do srede junija 1918 ne pride definitivna oprostitelna odločitev, morajo biti k nadaljevanju vojaške službe zopet pozvani na dan 16. julija 1918. — Ta odlok se glasi: M. A. 130.057 (Ldw.-Erl. des M. f. L. V. E. G.) L. Nr. 500.194 vom 29. November 1917.

Pozdravljeni!

VSEM ROJAKOM.

Z veliko vero in upanjem pošiljamo prvo številko »Jugoslavana« v jugoslovanski svet. V globoki zavesti težke naloge prosimo vse enako in druge dobro misleče, da nas podpirajo z besedo in dejanjem. Prva številka kaže, kakšni smo. Kjer koli bomo našli pametno misel in plodno zmožnost, bomo vzeli oboje in ju zanesli z ljubeznijo v srca našega naroda.

S temi besedami je opremilo uredništvo prvo številko »Jugoslavana« ter ga poslalo širom slovenskega ozemlja. In — odkritosrečno rečeno — razveselili smo se tega našega glasnika boljše in srečnejše naše bodočnosti.

Prva številka »Jugoslavana« nam je nehoti v spomin poklicala vse one boje, vse one bridkosti, vsa ona preganjanja, ki jih je moralo pretrpeti ravno slovensko napredno učiteljstvo — ko je ostalo zvesto svojemu vzvišenemu poklicu, svoji neomajni lastnosti značajnosti, odkar je zagospodovala v lepi slovenski deželi stranka, ki si je nekdanj zapisala na svoj prapor besede: »Pogin slovenskemu naprednemu učiteljstvu!« — a ki sedaj nastopa očiščena in prerojena na onem delu slovenskega ozemlja, koder je nekdanj bučalo od krika bratomornega boja.

In mož, ki je nekdanj šel — sam sin očeta učitelja — pod devizo »Pons asinorum« v boj proti značajnemu slovenskemu učiteljstvu — je slednjič dobil pravo pot in začrtal slovenskemu narodu cesto, ki mu mora prinesiti najlepšo bodočnost. Ime tega moža dandanes izgovarjajo v

slovenskem narodu z ono pobožnostjo, ki je lastna edino le temu narodu.

Slovensko napredno učiteljstvo je bilo v svoji pretežni večini že davno prepričano, da po tej poti, kakor jo je začrtal v slovenski javnosti sedaj tako zaničevani, a nekdanji nekronani kralj vojvodine Kranjske, ne more iti dalje, zakaj ta pot je vodila slovenski narod naravnost v pogubo.

In kar si je napredno učiteljstvo že od nekdaj želelo in po čemer je od nekdaj hrepenelo — po zedinjenju vsega južnoslovenskega naroda — ta prekrasna misel je našla ravno v možu, čigar ime je danes geslo in program slovenskega naroda posebe in jugoslovanskih narodov sploh, tako trdno podlage, da je ne zrahlja nihče več!

Naša deklaracija z dne 30. maja je naša zvezda vodnica!

Leta 1906, je zborovalo v Belgradu vseslovensko učiteljstvo, in s ponosom lahko zapišemo, da je bilo takrat ravno slovensko napredno učiteljstvo oni glasnik, ki je že zahteval in priporočal duševno združitev vseh jugoslovanskih učiteljskih organizacij v eno skupino. Načelo kulturnega združenja smo večkrat pozneje poudarjali in zagovarjali. Slovensko napredno učiteljstvo — žal — takrat ni doseglo svojega smotra, ker so se tej nameri postavili nasproti vsi oni faktorji, ki se dandanes rujejo javno in na skritem proti naši deklaraciji. Pač pa je le-to učiteljstvo občutilo trdo pest onih naših protivnikov ravno v sedanjem času, zakaj izkusili smo maščevanje; lišne preiskave, zaslišavanja, preganjanja, konfinacije itd. itd. — A le-to nas ni nikakor ostrašilo, temveč se danes stoji slovensko napredno učiteljstvo na tistem stališču kakor leta 1906, in to smo ravno pokazali s svojim manifestom z dne 10. septembra 1917, sprejetim na seji upravnega odbora naše Zaveze.

Danes lahko s ponosom dvigamo glave, zakaj danes mora pač vsa slovenska javnost priznati, da je ravno slovensko napredno učiteljstvo jasno pokazalo, da je bila njegova politika že od nekdaj slika oni politiki in onemu programu, ki sta dobila svojo posebnost v velikem mislecu, našem nekdanjem političnem nasprotniku — pokojnem dr. Kreku.

Ta politika pa ni dobila niti najmanjšega odmeva v onih naših tovariših, ki so jih proti nam tako radi izigrali ravno sedanjí najboljši privrženci majniške deklaracije, češ, glejte jih, to so pravi narodni pionirji — a vi!?

Pač — uživati so ugodnosti na naš račun — a mi smo bili komaj, komaj deležni nekaterih drobtin, ki so jim padale z oblozene mize.

In ti veliki možje, ki so se vedno izkazovali kot pravi junaki pri zatiranju svojih naprednih tovarišev, nimajo danes toliko poguma, da vržejo iz svoje sredine moža, ki ga po razumu zdrav, sicer pa preprost mož in mu izreka svoje nezaupanje.

Žalostni spomini!

Ob pogledu na »Jugoslavana« in na živahno, najlepše sadove obetajoče politično gibanje širom slovenskega ozemlja, so pač pozabljeni vsi ti žalostni spomini, so osušene vse one nebrojne solze, ki so jih prelile naše žene ob preziranju povodom oddaj raznih službenih mest, so preobljena vsa politična preganjanja — vam kličemo: Pozdravljeni! — Podajmo si roke in strnimo se v močno falango, politično z delom navdušeno med slovenski narod in izpolnimo zadnjo željo pokojnega dr. Kreka:

»Bodite složni v delu za narodno bodočnost, bodite neumorni v stremljenju po združenju, bodite nevinajni v veri, da pride dan osvoboditve in svobode«.

Načrt preustrojitve našega šolstva.

VII.

Od strani »Zaveze« sem sprejel tudi jaz nalog sodelovati pri načrtu o preosnovi našega šolstva. Za to nalogo sem bil kajpada takoj navdušen. Človek pač rad kuje načrte, najreže pa načrte o šoli in šolstvu. Sicer pa sem prepričan, da je reforma našemu šolstvu krvavo potrebna.

Nakrat pa se mi oglasi v srcu rezko, jedko vprašanje, ki ga hočem sedaj postaviti tudi tovarišem v »Zavezi«. Vprašanje namreč:

Čemu vse to? Čemu vse to idealno delo? Ali bo ves ta duševni napor imel kakšno praktično vrednost? Ali bo kateri izmed merodajnih činiteljev upošteval to naše pošteno delo, in kakor ono tudi sloni na pravičnih premisah? Ali imamo moč v sebi, da te svoje nazore na katerisibodi način uveljavimo tam, kjer o obliki in smeri šole odločajo, oziroma kjer bodo odločevali?

Evo! Ne slepimo sami sebe. Saj je vse učiteljsko delo dosedaj še preveč nosilo pečat idealizma, in bore malo je bilo praktično. In če nima biti praktično, no, potem je vse skupaj le blesteč turnir, o katerem bodo morda bardi pevali, a drugega tudi nič ne prinese ne nam, ne šoli, ne narodu.

Poreče kdo: »To naj nas pri tem delu nikar ne moti. Mi izgotovimo čimbolj podoben in sistematičen načrt, in ko ga izgotovimo, ponudimo ga komur gre. In če ga dotični ne sprejme, mi si peremo roke in lahko rečemo: Svojo dolžnost smo storili«.

Ne, prijatelji! Menim, da s tem svoje dolžnosti nismo storili niti najmanjše, in naše delo bi na ta način postalo res le — poza in fraza. Naše delo za preosnovo našega šolstva ne prične, še manj pa konča z izdelovanjem načrta.

Načrt je mrtva črka, in če bi bil tudi sprejet, mu jedva živ element, t. j. učiteljstvo poda vsebino. Šolstva ne bomo preosnovali z načrtom, na katerega lahko ob vsaki priliki in nepriliki potrkamo, češ — saj ga imamo, pa še kakšnega; drugo pa naj bog pošlje po svoji previdnosti. Tak načrt, oziroma tako mnenje o načrtu bi bilo slednjič še nam samim na škodo.

Načrtu moramo tedaj podati tisto mero in kri. Ali bomo to zmogli? Da, kakor hitro bomo imeli zaslonbo v širokih masah naroda. Narod pa in njegovo mišljenje predstavljajo dandanes še njegove politične stranke. Vemo pa, katera stranka prevladuje danes v naši ožji domovini. Zdaj pa pridite z modernim, naprednim načrtom na dan! Da pri načrtu o preosnovi ljud. šolstva ne gre v glavnem zato, ali naj otrok prične pohajati šolo s 6. ali 7. starostnim letom, in ali naj hodi v ljudsko šolo 7 ali 8 let, o tem ste menda vsi prepričani.

Gre za duh, ki naj vlada v šoli; za predmete, ki se bodo učili v nji; za csebe, ki bodo učile; za način, kako se bo snov učila; za možnost, kdo bo tega deležen, ne da bi ga ovirala usoda nizkega ali visokega rojstva. Za to gre. In zato začnimo preosnovo ljudske šole najprej pri sebi, pri učiteljstvu! Vržimo zastarele okove od sebe. Izobrazimo se predvsem

nov svira in svira. Vse je praznično oblečeno, ves dragoceni nakit vidiš ta dan. Domači in bližnji katedžije točijo raznovrstno pijačo, tam v sencí pa se sučejo jarci in prasci na raznju. Tudi slepi guslar svira na svoje žalostne gusle in poje o kraljeviču Marku o Kosovem Polju...

Ta dan si gost zvan ali nezvan v vsaki hiši. Ta dan je gazda posebno resen in razpravlja se o slavnih pradedih porodice (družine). Slovesno razpoloženje vlada vsepovsod. V treznosti in veselju se razhaja narod.

Božo Račič.

To in ono izza preteklih dni.

XIX.

Danes pa nekaj malega iz studijske dobe!

Začetkom julija leta 1878, smo na Ljubljanskem učiteljskem maturirali prvi četrtoletniki; do leta 1877. je imelo namreč to učiteljske le troje letnikov. — Deželni šolski nadzornik za ljudsko šol-

stvo na Kranjskem je bil tačas Rajmund Pirker, vnet »Nemec«, pravi tip takratnega političnega režima v vojvodini Kranjski. Ravnatelj Ljubljanskega učiteljskega pa je bil Blaž Hrovath, Nemec kranjskega kopita, prej gimn. učitelj, bilokrat in optimala forma. Verouk je poučeval J. Klemenčič, blag, prijazen in dobrosrčen gospod. Glavni učitelji pa so bili: Jos. Celestina, znan spisovatelj slov. matem. učnih knjig, večš strokovnjak; Leop. pl. Gariboldi, mnemotehnik; Viljem Linhart, dober metodik; Jak. Praedika, štaj. Slovenec, prej strokovni učitelj na dež. meščanski šoli v Celju. Na vadnici so poučevali: J. Eppich, J. Gerkman, Jos. Sima, zagriznen nemčevalec, mnogoletni okrajni šolski nadzornik v pol. okraju Kamniškem in urednik zloglasne »Laibacher Schulzeitung« ter Iv. Tomšič, izdajatelj in urednik izbornega mladinskega lista »Vrtec«, ki še danes izhaja, sicer v tisti obliki kot za Tomšiča, a ne v tisti vrlini in tistem duhu. Učitelj glasbe je bil znan slov. skladatelj A. Nedved, direktor nemške »Filharmonične družbe« v Ljub-

ljani, rodom Čeh, a učitelj telovadbe Julij Schmidt, rodom Prus. »Risanje je učil in nekaj časa tudi kaligrafijo — J. Kromberger. Mož je v svojih urah čenčal o vsem mogočem, le o tem je malo pravil, kar bi bil — moral. Seve smo gojenci med njegovim »poukom« čas uporabljali za razna opravila, ki se niso tikala — risanja. Jaz vsaj nisem kaj profitiral pri Krombergerju. Najbolj mi je o njem ostalo v spominu to, kakšne preglednice mu je provzročala — perspektiva... — Izmed vseh tu naštetih učiteljev menda živi samo še V. Linhart, ki biva danes kot upokojeni štaj. dež. šolski nadzornik v Gradcu.

Absolventov-uciteljskihnikov nas je bilo leta 1878. petnajst v Ljubljani. Izmed teh je do danes umrlo čvetero, štirje pa se nahajajo že v zasluženem pokoju. Aktivno službujočih učiteljev nas je še sedem ter bomo, če bo res in to hoče usoda, obhajali k letu štiridesetletnico svojega učiteljevanja, h kateri Vas, tovariši uredniki, že danes prav vljudno vabi

Vaš udani

Slamoštev.